

## Po sledih Lovrenca Pleška, absolventa prve slovenske gozdarske šole v Snežniku

Kljub skromnim podatkom iz let 1995–1999 (2007), sem se odločil, da na podlagi pridobljenega gradiva nekaj napišem o Lovrencu Plešku, absolventu tretje in hkrati zadnje generacije prve dveletne slovenske gozdarske šole. Šola, ki so jo imenovali tudi »šneperska šola«, je delovala v obdobju 1869–1875 v Snežniku. V tistem obdobju se je na šoli v treh generacijah izšolalo 26 dijakov, vsi so uspešno zaključili dveletni študij. Prispevek je sestavljen na podlagi pretežno ustnih virov in v manjši meri tudi pisnih. Ob tem naj pripomnim, da virov o gozdarju Plešku nisem iskal v arhivih v Ljubljani, na Dunaju, v Gradcu, Trstu, Gorici ali kje drugod.

V Kozarjah pri Ljubljani so v letu 1869 ob popisu prebivalstva našeli 251 prebivalcev in v letu 1904 (Kozarji) 322 prebivalcev oz. 45 hiš. Tam je na domačiji Pri Ahcu s hišno številko 22 sredi 19. stoletja na polovici kmetije skupaj z ženo Elizabeto, rojeno Kermavner (1825–1895), gospodaril Valentin Pleško (1822–1900). Poročila sta se leta 1847. V obdobju 1850–1872 se jima je rodilo 10 otrok, 6 sinov in 4 hčere. En od otrok je umrl takoj po rojstvu, drugi v starosti 22 let, tretja hči pa v starosti 17 let. Četrty otrok je bil Lovrenc, ki se je rodil 20. julija 1857. Osnovno izobrazbo je verjetno dobil v farnem župnišču na bližnji Dobrovi, kjer je takratni župnik Poklukar leta 1845 naročil k mežnarji zgraditi prizidek, kjer je mladina dobivala osnovno izobrazbo. V obdobju med letoma 1853 in 1858 je tam že poučeval prvi učitelj, Andrej Praprotnik. Vir Gemeinde Lexikon iz leta 1905 navaja, da je v letu 1904 na Dobrovi delovala dvorazrednica, imeli pa so tudi pošto in gasilce. Po končani osnovni izobrazbi se je 16-letni Lovro Pleško, klicali so ga tudi Vorenc, v letu 1873 prijavil na razpis štipendij za študij na Deželni nižji gozdarski šoli v Snežniku. Bil je eden od osmih prejemnikov štipendije zadnje generacije šole v Snežniku.

Omenjena prva slovenska gozdarska šola je delovala samo šest let, od 1. oktobra 1869 do 28. avgusta 1875. Ukinitev šole je bila posledica

hudih pritiskov nemškega uradništva in drugih nemško usmerjenih elementov, ki jim je bilo vse slovensko trn v peti.

Na razpis deželnega zbora oz. njegovega odbora za lokacijo šole se od številnih graščakov in bogatih kmetov ni javil nihče. Malo kasneje so v ljubljanskih Novicah in časopisu Laibacher Zeitung objavili oglas o ustanovitvi šole. Nanj sta se javila samo dva kandidata: Viktor Ruard, veleposestnik in tovarnar na Gorenjskem, ter knez Jurij Schoenburg W. Zaradi cenejše ponudbe je bila izbrana lokacija na snežniškem veleposestvu. Od aprila leta 1873 je na šoli predmet gojenje gozdov predaval Josip Šauta (Schauta, 1853–1922), ki je po študijih na srednji gozdarski šoli v Beli (Weisswasser) na Češkem skoraj dve leti služboval kot pristav na veleposestvu grofa Thurn Taxisa na Češkem, od aprila 1873 pa je bil tajnik na veleposestvu v Snežniku. V letu 1875 je bil Šauta eden od ustanoviteljev Kranjsko-primorskega gozdarskega društva (KKFV). V letu 1876 si je poiskal službo na veleposestvu kneza Auersperga na Kočevskem, kjer je eno leto deloval kot taksator. Leta 1877 so ga poklicali v komisijo za regulacijo zemljiškega davka kot cenilnega referenta v okrajih Novo mesto, Črnomelj in Kočevje. Po opravljenem strokovnem izpitu za samostojno vodenje gozdnega gospodarstva jeseni 1880 se je takoj na začetku leta 1881 zaposlil na veleposestvu grofa Auersperga na Turjaku kot upravitelj oz. višji gozdar. Tam je kot predzadnji upravitelj te posesti opravljal službo vse do svoje smrti v septembru 1922.

Štipendist prve generacije šole v Snežniku je bil (1870) tudi Josip st. Goederer (1852–1920) iz Ortneka pri Ribnici, kasnejši upravitelj veleposestva Kosler. Za njim je to delovno mesto prevzel njegov sin Ivan. Njegov drugi sin Josip ml. (1882–1943) pa je bil zadnji upravitelj na veleposestvu Turjak (GV 1992, 4, in T. Kočar, Propad turjaške graščine, 1999).

Naj se vrnem nazaj k »našemu« Lovrencu Plešku, ki je tako kot preostalih sedem dijakov tretje generacije v avgustu 1875 uspešno končal

## Gozdarstvo v času in prostoru

študij na šoli v Snežniku. V matični poročni knjigi dekanije Kobarid je ob poroki 1. marca 1886 kot ženin vpisan Lovrenc Pleško, stanujoč Kobarid številka 22. To je bila hiša po domače Pri Matoc, ki je menda kasneje pogorela. Za ženinov poklic je zapisano »c. kr. custos silvarum« (cesarsko kraljevi gozdni čuvaj). Pred poroko je Lovrenc Pleško po vsej verjetnosti služboval v državnih gozdovih nekje na Goriškem, najverjetneje v Trnovskem gozdu. Nevesta Ana Marija Koren, rojena 1864, je bila gospodinja in kmetica iz Starega sela številka 15; to je vas pri Kobaridu v smeri za Breginj oz. Robič. Tam je bila kmetija njenega očeta Tomaža Korena in matere Marije, rojene Uršič. Poročni obred je opravil kaplan Pipan, ki je nadomeščal odsotnega dekana Jakšeta, prijatelja duhovnika in pesnika Simona Gregorčiča. Pleško si je moral za poroko priskrbeti dovoljenje od rodne fare Dobrova pri Ljubljani. Zakoncema se je rodilo 13 otrok, a jih je osem umrlo že v rani mladosti zaradi otroških bolezni. Preživele so le štiri hčere,

Fani (1887-1976), Vilma (umrla v Ameriki), Olga (1897-1968) in Valerija (roj. 1900), poročena Vreček, ter sin Hubert (1907-1984). V poročnem listu sina Huberta iz leta 1940 je poklic očeta Lovrenca vpisan kot okrajni gozdar. Hubert je v Gorici obiskoval nekaj let osnovne šole. Po drugi svetovni vojni je njegova družina stanovala na Drenikovi ulici v Ljubljani. V prvi svetovni vojni, ko je proti Avstro-Ogrski leta 1915 nastopila tudi Italija na strani zaveznikov, je bila v bojih zelo poškodovana Gorica. Tam so imeli Pleškovi na Travniku dve hiši in obe sta bili poškodovani. Starši so takrat poslali otroke na varno k sorodnikom v Ljubljano. Iz osebne izkaznice gozdarja Pleška (Lorenzo), izdane 25. julija 1927 v takrat italijanski Gorici, je razvidno, da sta zakonca stanovala na ulici Camposante 37. Gozdar Lovrenc Pleško je zapisan kot »penzionist« ter slovensko govoreč jugoslovanski državljan. Zakonca Pleško sta v pričakovanju odškodnine za porušeni hiši nekje po letu 1928 odšla v Ljubljano, v Jugoslavijo. V



Slika 1: Lovrenc Pleško, fotografiran leta 1927 (foto: arhiv T. Kočar)



Slika 2: Fotografija Ane Marije Koren, žene Lovrenca Pleška, iz leta 1925 (foto: arhiv T. Kočar)

tistem času so italijanske oblasti izvajale hude pritiske na vse, kar je bilo slovenskega. Pleškovi so v Ljubljani sprva stanovali v Rožni dolini, potem pa na Karunovi ulici 7 v Trnovem, pri starših hčere Valerije (poročene Vreček.) Od tam sta se oče in mati preselila na Tržaško cesto, kjer je bila nasproti tobačne tovarne gostilna Pri Vrhnicanu (Krčon). Sprva sta stanovala v stavbi na dvorišču, kasneje pa sta se preselila v prvo nadstropje, v stanovanje nad gostilno. Vnuki in vnukinje so Pleškovo mamu klicali nona, očeta pa tata. Znanci so ga ogovarjali z Varenc (Lorenc). Sosedje so se ga spominjali »kot gospoda z brado«. Gozdar Pleško je tam umrl leta 1935, žena Ana Marija pa leta 1940. Oba sta pokopana na pokopališču na Viču v Ljubljani. Tam so pokopani tudi obe hčeri, Fani in Olga, ter sin Hubert z ženo Berto (1911-1985). Pokojnino po očetu je prejela neporočena hči Olga, ker je do smrti oskrbovala starše.

Ker manjkajo podatki o delovanju gozdarja Lovra Pleška v obdobju pred prvo svetovno vojno, sem članek obogatil z drugimi, obrobni podatki. Zato bo morda moj prispevek vzpodbudil koga drugega, da bo v arhivih poiskal še dodatne podatke o njem. Moja poizvedovanja pri mlajših in tudi starejših kolegih gozdarjih v Tolminu, Novi Gorici in drugod niso dala nobenega podatka. V posredni povezavi pa je podatek, ki sem ga zasledil v Gozdarskem vestniku (GV 1984, 6, 284–286). Tam je omenjena Direkcija gozdov v Gorici, ki je bila ustanovljena v letu 1873 in je obsegala državne gozdove v deželah Kranjske, Goriško-Gradiščanske, Trsta, Istre in Dalmacije. Med prvo svetovno vojno so omenjeno direkcijo skupaj z arhivom preselili v Beljak. Komisija slovenskih gozdarskih strokovnjakov je ugotovila, da so arhivi v kletnih prostorih nekdanjega ministrstva vojne mornarice na Dunaju, kjer so bili v času poizvedb (leta 1979) uradni prostori Generalne direkcije avstrijskih državnih gozdov. Takrat so na tej direkciji naši komisiji izročili 65 enot gradiva (ureditveni načrti in revizije, gospodarske knjige in druga dokumentacija) skupaj z gozdnimi kartami nekaterih gozdnih območij na Primorskem. V arhivu, ki so ga prepeljali v knjižnico Gozdarskega inštituta v Ljubljani, je tudi dokumentacija za Trnovski gozd. Kasneje je knjižnica predala Soškemu goz-

dnemu gospodarstvu v Tolminu celotno gradivo o gozdovih znotraj tega gozdnogospodarskega območja. Tamkajšnji nekdanji vodja za urejanje gozdov, zdaj 93-letni inž. Vitomir Mikuletič, je kot dober poznavalec zgodovine Trnovskega gozda ter večš nemškega jezika in pisave gotice prevedel precejšen del »tolminskega gradiva« v slovenščino (Flameck-Lesseckov gozdno gospodarski načrt za Trnovski gozd, 1769–1771). Gozdarja inženirja Mikuletiča sem spoznal avgusta leta 1962, ko sem na Trnovem pri Novi Gorici opravljal obvezno enomesečno prakso pred zagovorom diplome na Biotehniški fakulteti. Takrat je bil šef Gozdnega obrata Trnovo zdaj že pokojni inž. Berce. S cenjenim kolegom Mikuletičem sva bila še nedavno občasno v stikih. Povedal mi je, da pri svojem delu s starimi dokumenti o Trnovskem gozdu ni nikoli zasledil imena gozdarja Pleška. Enako mi je zatrdil tudi nekdanji tolminski gozdar inž. Janko Žigon, sodelavec inž. Mikuletiča.

V času mojega študija gozdarstva (1957–1962) na FAGV na Biotehniški fakulteti je bila v prvem letniku pri doc. Cirilu Šlebingerju, predavatelju za predmet Petrografija z geologijo, asistentka Vera Gregorič, inž. geologije. Dr. Vera Gregorič (1925–2011) je bila po materi Pleškova; njen stari oče Franc Pleško (roj. 1863) je bil mlajši brat »našega« Lovrenca. Domačijo Franca Pleška so po domače (vulgo) imenovali Pri šumarju. Kot veliko kmečkih fantov iz takratne vojvodine Kranjske je tudi Franc Pleško delal v slavonskih gozdovih (hrast, železniški pragovi!). Če ga je kdaj kdo vprašal, kje je bil, je bil njegov odgovor: »U šumi«. Tako se je njegove domačije prijelo ime Pri šumarju.

Kot je razvidno iz mojega prispevka, je za dopolnitev vrzeli o delovanju gozdarja Lovrenca Pleška dodanih še nekaj podatkov o drugih gozdarjih, ki so bili tako ali drugače povezani z njim. Kljub skopi vsebini delovanja gozdarja Lovra Pleška, »šneperskega dijaka«, se mi je zdelo vredno, da bi to objavil v glasilu gozdarjev, v Gozdarskem vestniku.

### VIRI:

### Pisni:

Gozdarski vestniki 1965, 5/6; 1984, 6 (284–286) in 1992, 4; Gemeinde Lexikon von Krain, Wien 1905; Prva slovenska gozdarska šola na Snežniku, V. Vilman TMS, A. Serše, Arhiv SRS, Postojna 1989; Mittheilungen KKKFV 1876-1914, zv. I. - XXXII.; časnik NEDELO, 24. december 2006; T. Kočar, Propad turjaške graščine, Gozdarstvo, 1999.

### Ustni:

Dekanija Kobarid, Franc Rupnik, dekan; Župni urad Dobrova (Ljubljana), župnik Golob; Slovenski šolski muzej, Ljubljana; Goriški muzej Tolmin (Marko Grego); Tolmin in Kobarid: Matični urad; Breda Pleško/Konte (1942), Ljubljana; Mitja Pleško (1946),

Ljubljana; Jože Pleško (1921), Smrekarjev, Kozarje; Ivanka Košir (Pleško), Ljubljana; Marija, Marinka Počaj (1932), Doberteša vas (Šempeter v Savinjski dolini); Nada Jurčič (Zupan, 1929), Ljubljana; dr. Vera Gregorič (1925–2011), Ljubljana; Sonja Perne (1919), Ljubljana oz. Jesenice; Leopold Kuclar, Ljubljana; Anton Dolinar, Kocjanov, Ljubljana; Soško gozdno gospodarstvo Tolmin (Inž. E. Kozorog), inž. Vitomir Mikuletič (1925), Kromberk, Nova Gorica; inž. Janko Žigon (1932), Vrtojba.

Tomaž Kočar  
(u.d.i. gozd.), upokojenec



Slika 3: Otroci Lovra in brata Franca Pleška (foto: arhiv T. Kočar)